

STANISŁAW KRZYMKOWSKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska

Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

e-mail: stakrz1@st.amu.pl

<https://orcid.org/0009-0008-6669-6860>

Prawo karne materialne Pierwszej Republiki Czechosłowackiej

Wstęp

Problematyka prawa karnego Pierwszej Republiki Czechosłowackiej w polskiej literaturze prawniczej podejmowana była dotąd rzadko¹. Znikome zainteresowanie dziejami prawa czechosłowackiego w Polsce wydaje się jednak zaskakujące. Istniejąca w latach 1918–1938 Republika Czechosłowacka była państwem wyjątkowym w skali Europy Środkowej, jako że do końca pozostała wierna wartościom demokratycznym, które legły u jej podstaw, a także właściwemu im procesowi prawodawczemu. Jej system prawny był też szczególnie bliski polskiemu i wynikał z podobnych tradycji. Czechosłowacja miała również podobne do II Rzeczypospolitej doświadczenie rozbitcia prawnego na kilka systemów. Celem tej pracy jest więc przybliżenie polskiemu

¹ Na uwagę zasługują zwłaszcza artykuły: V. Knoll, T. Pezl, *Continuity and Discontinuity of Czechoslovak Interwar Law. Basic Introduction of the Topic with an Example of Criminal Law*, „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 2022, t. 15, nr 2, s. 179–201, poruszający temat od strony ciągłości prawa w krajach Europy Środkowej; V. Knoll, D. Kotroušová, A. Schwartzová, M. Byszowiec, *Service in a Foreign Army and Related Factual Basis of Criminal Offences in the Interwar Czechoslovak Criminal Law*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 2023, r. LXX, nr 3, s. 87–97, skupiający się na tym konkretnym aspekcie wojskowego prawa karnego; oraz rozdział: M. Byszowiec, V. Knoll, *Model of the Public Prosecution Office in the Czechoslovak republic between 1918 and 1938* [w:] M. Marterniak-Pawłowska (red.), *The Model of the Public Prosecutor’s Office in Poland in the Interwar Period Against the Backdrop of the Solutions Adopted in Selected European Countries*, Poznań 2023, s. 43–89, choć dotyczy on raczej prawa karnego procesowego.

czytelnikowi jednego z kluczowych działów prawa publicznego Czechosłowacji, jakim było prawo karne materialne.

Podstawowym problemem prawa karnego (jak również prawa w ogólności) Czechosłowacji był jego dualizm. Wynikał on z faktu, że część jej ziem, a więc Czechy i Morawy (określane niekiedy mianem „ziem historycznych”), leżały do 1918 r. w granicach Cesarstwa Austriackiego, część zaś – Słowacja i Ruś Zakarpacka – w granicach Królestwa Węgierskiego. Oba te kraje, mimo współtworzenia Austro-Węgier, miały odmienne systemy prawne. Niewielka część państwa, a mianowicie Śląsk Hulczyński, różniła się jeszcze od pozostałych, bowiem przed końcem I wojny światowej była częścią Cesarstwa Niemieckiego, została jednak włączona do terytorium obowiązywania prawa czeskiego na mocy ustawy z 30 stycznia 1920 r.² Młoda Republika przyjęła na mocy tzw. normy recepcyjnej z 28 października 1918 r. całe dotychczasowe prawo ziem, które ją tworzyły³. W dziedzinie prawa karnego oznaczało to w szczególności przejście kodeksów: austriackiej ustawy o zbrodniach, występkach i wykroczeniach z 1852 r. na ziemiach czeskich oraz węgierskiego kodeksu karnego z 1878 r. i kodeksu wykroczeń z 1879 r. na ziemiach słowackich⁴. Wszystkie te akty prawne pozostały ze zmianami w mocy, dlatego przybliżenie ich treści będzie istotne dla zrozumienia systemu prawa karnego materialnego Czechosłowacji.

Od początku państwowości czechosłowackiej prawo karne podlegało jednak zmianom. Choć do 1938 r. nie wydano nowego kodeksu karnego, wspólnego dla całego kraju, to czechosłowackie Zgromadzenie Narodowe uchwaliło szereg pomniejszych ustaw modyfikujących i unifikujących prawo karne. Wyrazem potrzeby reformy prawa było powołanie w 1919 r. Ministerstwa Unifikacji⁵. Tworzenie nowych regulacji napotykało jednak liczne problemy, m.in. natury finansowej, a także wynikające ze specyficznego czechosłowackiego konserwatyizmu prawniczego⁶. W pewnych jednak aspektach dorobek prawodawstwa Republiki był niebagatelny i istotnie wpłynął na kształt systemu prawnego jej ziem.

Warto także zwrócić uwagę na osiągnięcia myśli prawniczej Czech i Słowacji w dziedzinie prawa karnego w omawianym okresie. Należą do nich projekty kodeksów i ustaw karnych. Choć tylko nieliczne zostały uchwalone, to projekty te stały na wysokim, europejskim poziomie i świadczyły o wykształceniu i pomysłowości krajowego środowiska prawniczego. Czescy prawnicy byli świadomi przemian za-

² A. Miříčka, *Trestní právo hmotné. Část všeobecná*, Praha 1920, s. 4.

³ Zákon ze dne 28 října 1918 o zřízení samostatného státu československého, ve znění pozdějších předpisů č. 11/1918 Sběrka zákonů a nařízení státu československého (dalej: Sb. z. a n.).

⁴ E. Vlček, *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*, Brno 2007, s. 36.

⁵ Ibidem.

⁶ L. Simonová, *Změny v trestním právu v první československé republice*, Brno 2012, https://is.muni.cz/th/48015/pravf_b/BP__Simonova_Lenka_TP_2012_uohmuegh.pdf [dostęp: 24.11.2021].

chodzących w prawie w XX wieku i wielu z nich widziało konieczność modernizacji kodeksów, które częścią regulacji sięgały XVIII wieku⁷.

1. Kodeksy karne recypowane z monarchii austro-węgierskiej

Podstawowym aktem normatywnym regulującym dziedzinę prawa karnego materialnego na ziemiach Czech, Moraw i Śląska była austriacka ustawa karna z 1852 r.⁸ Kodeks ten był w istocie jedynie nowelizacją starszego kodeksu z 1803 r., zwanego *Franciscanq.* Zrezygnował on z reform okresu rewolucyjnego w Austrii i utrzymał surowy rygor wykonania kar, z karą śmierci przez powieszenie włącznie (ale część kar cielesnych, jak chłosta czy zakucie w kajdany, została zniesiona nowelą z 1867 r.). Dokonał jednak istotnej zmiany, jaką było wprowadzenie trójpodziału przestępstw, wzorem francuskim, na zbrodnie, występki i wykroczenia⁹. We *Franciscanie* wyróżniano jedynie podział na zbrodnie i ciężkie wykroczenia policyjne. W przeciwieństwie do niej nie znalazły się w nim normy karnoprosesowe. Jego zaletą była – w stosunku do poprzednich kodyfikacji – jednoznaczność sformułowań i dokładność w wyznaczaniu granic zagrożenia karnego¹⁰.

Tym niemniej kodeks karny z 1852 r. już w momencie uchwalenia był uważany za anachroniczny, co w szczególności dotyczyło przepisów o karalności usiłowania czy uczestnictwa w przestępstwie. Szeroko ujmowano w nim pojęcie złego zamiaru, głównie w przypadku *dolus eventualis*. Wśród kar (poza wspomnianą karą śmierci i chłosty) przewidziano w tym kodeksie więzienie dożywotnie i czasowe, to ostatnie dzielące się na dwa stopnie: więzienie I stopnia i więzienie ciężkie. Za występki i wykroczenia mogły ponadto grozić areszt, grzywna, przepadek przedmiotów, utrata praw czy wydalenie, m.in. z państwa¹¹.

Wśród typów przestępstw wymienionych w kodeksie na uwagę zasługują zbrodnie obrazy cesarza i jego rodziny, ujętej bardzo szeroko, czy też przepisy wymierzone w ruchy narodowościowe i robotnicze, np. § 302. Na jego podstawie karano choćby

⁷ A. Milota, *Reforma trestního zákona v Československu* [w:] P. Skřejpková (red.), *Antologie československé právní vědy v letech 1918–1939*, Praha 2009.

⁸ Kaiserliches Patent vom 27 Mai 1852, wodurch eine neue, durch die späteren Gesetze ergänzte, Ausgabe des Strafgesetzbuches über Verbrechen und schwere Polizei-Uebertretungen vom 3. September 1803, mit Aufnahme mehrerer neuer Bestimmungen, als alleiniges Strafgesetz über Verbrechen, Vergehen und Uebertretungen für den ganzen Umfang des Reiches, mit Ausnahme der Militärgränze, kundgemacht, und vom 1. September 1852 angefangen in Wirksamkeit gesetzt wird, Reichsgesetzblatt (dalej: RGB) 117/1852, s. 493.

⁹ A. Dziadzio, *Powszechna historia prawa*, Warszawa 2012, s. 230.

¹⁰ K. Schelle (red.), *Velké dějiny zemí Koruny české. Tematická řada. Právo*, Praha 2017, s. 541.

¹¹ K. Grzybowski, *Historia państwa i prawa Polski*, t. IV, Warszawa 1982, s. 448.

za akcje związane z czeską solidarnością konsumencką (hasło „svůj k svému”) czy za „zmowy” robotników zmierzające do wywalczenia lepszych warunków pracy. Za uczestnictwo w strajku groziła kara do 6 miesięcy aresztu, a także chłosty¹².

Kodeks podlegał jednak zmianom. Jedną z pierwszych przyniosła ustawa prasowa z 17 grudnia 1862 r.¹³ Uchyliła ona m.in. §§ 28 i 29 kodeksu karnego dotyczące przestępstw popełnianych drukiem w związku z tym, że znalazły się w niej regulacje szczegółowe dotyczące tej materii. Ustawa „dynamitowa” z 27 maja 1885 r., wymierzona w ruch anarchistyczny, przewidywała karę śmierci za dokonanie zamachu z użyciem dynamitu, czego skutkiem była śmierć człowieka, którą sprawca mógł przewidzieć¹⁴. Ustawa z 20 lipca 1912 r. umożliwiła zaliczanie aresztu śledczego na poczet kary¹⁵. Mimo prób kolejne projekty nowego kodeksu były systematycznie odrzucane. Czeska część Republiki Czechosłowackiej weszła w związku z tym w okres międzywojenny wyposażona w przestarzałe prawo karne.

Na ziemiach byłego Królestwa Węgierskiego obowiązywał kodeks karny o zbrodniach i występkach z 1878 r.¹⁶ Jego głównym autorem był węgierski sędzia Károly Csemegi, który założenia ustawy oparł na niemieckim kodeksie z 1871 r.¹⁷ Kodeks powstał w nurcie szkoły klasyczo-dogmatycznej prawa karnego, czyn zabroniony rozumiał jako wydarzenie spełniające pewne przesłanki obiektywne, mniej zainteresowany był zaś samą osobą sprawcy¹⁸. Kodeks węgierski był bardziej postępowy od swego austriackiego odpowiednika, hołdował zasadom humanitaryzmu, a jego język był zwięzły i jasny. Był kilkakrotnie zmieniany, doniosłe zmiany przyniosła zwłaszcza ustawa z 1908 r., która nowelizując również postępowanie karne, stworzyła podstawy postępowania przeciwko nieletnim, przewidując dla nich specjalne łagodzenie kar¹⁹.

¹² Ibidem, s. 449.

¹³ Preßgesetz vom 17 December 1862, wirksam für die Königreiche Böhmen, Galizien und Lodomerien mit den Herzogthümern Auschwitz und Zator und dem Großherzogthume Krakau, das lombardisch-venetianische Königreich und das Königreich Dalmatien, das Erzherzogthum Oesterreich unter und ob der Enns, die Herzogthümer Schlesien, Steiermark, Kärnthen, Krain, Salzburg und Bukowina, die Markgrafschaft Mähren, die gefürstete Grafschaf Tirol, das Land Vorarlberg, die gefürstete Grafschaft Görz und Gradiska, die Markgrafschaft Istrien und die Stadt Triest mit ihrem Gebiete, RGB 6/1863, s. 145.

¹⁴ Gesetz vom 27 Mai 1885, betreffend Anordnungen gegen den gemeingefährlichen Gebrauch von Sprengstoffen und die gemeingefährliche Gebarung mit denselben, RGB 134/1885, s. 305.

¹⁵ Gesetz vom 20 Juli 1912, womit das Strafgesetz vom 27 Mai 1852, R. G. Bl. Nr. 117, abgeändert wird, RGB 141/1912, s. 630.

¹⁶ Treštný zákonník o zločinoch a prečinoch zák. čl. V/1878.

¹⁷ T. Jablonický, *Dějiny treštního práva v českých zemích v letech 1848 až 1989*, Praha 2016, s. 114.

¹⁸ L. Vojáček, *Uherské treštní právo* [w:] P. Salák, J. Tauchen (red.), *Československé treštní právo v proměnách věků (sborník příspěvků)*, Brno 2009, s. 167–168.

¹⁹ P. Luprichová, *Historické a právní aspekty osobitných právných predpisov o treštnom konaní proti mladistvým páchatelom treštných činov*, [w:] *Europeanization of the national law, the Lisbon treaty and*

2. Reformy prawa karnego w pierwszej republice

Reforma prawa karnego stała się więc dla władz czechosłowackich bardzo istotna. Pierwszą ustawę związaną z tą gałęzią prawa Czechosłowacki Komitet Narodowy (organ przedstawicielski czechosłowackich stronnictw niepodległościowych pod koniec I wojny światowej) uchwalił już 2 listopada 1918 r. Ustawa ta unieważniała konfiskaty mienia dokonane na podstawie dekretu cesarskiego z 9 czerwca 1915 r. o zdradzie stanu, wyjąwszy przypadki, w których zdrady dokonano z chciwości. Siłą rzeczy prawo to dotyczyło wyłącznie konfiskat dokonanych na terenach pod jurysdykcją władzy cesarskiej, nie objęło więc ziem byłych Węgier. Problem rozwiązano ustawą z 18 listopada 1919 r., w której rozszerzono obowiązywanie ustawy z 1918 r. na konfiskaty dokonane na podstawie węgierskiej ustawy z 1915 r.²⁰

Państwo w dobie problemów finansowych i inflacji po zakończeniu Wielkiej Wojny dokładało wszelkich starań w walce z przestępczością finansową. Wyrazem tego była ustawa z 22 maja 1919 r. o podrabianiu banknotów i papierów wartościowych. Usiłowano w niej zwalczać fałszerstwa poprzez zastosowanie surowych kar, bowiem ówczesna technika emisji banknotów, szczególnie na Słowacji, nie pozwalała na dostateczne zabezpieczenie ich przed podrabianiem. Wkrótce, 18 marca 1920 r., przyjęta została ustawa o ściganiu nielegalnego wywozu „produktów potrzeby” (w myśl § 1 ustawy z 17 października 1919 r. były to wszelkie przedmioty ruchome wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb ludzi lub zwierząt gospodarskich). Za wywóz takich przedmiotów za granicę bez zgody władz groziły wysokie kary, z pozbawieniem wolności i wysokimi grzywnami łącznie. Ustawa ta miała na celu doraźne zatrzymanie towarów potrzebnych do wyżywienia ludności w kraju, i została zniesiona w 1923 r., po ustabilizowaniu się sytuacji gospodarczej²¹.

Ustawa z 15 kwietnia 1920 r. określiła jednolite zasady orzekania kar przez sądy na całym terytorium Czechosłowacji, korzystając zarówno z przepisów austriackich, jak i węgierskich²².

Ustawą z 12 sierpnia 1921 r. przeciwko uciskowi oraz o ochronie wolności zgromadzeń²³ starano się ukrócić niezdrową praktykę w życiu społecznym Republiki, jaką było nadużywanie władzy przez pracodawców, urzędników, duchownych i nauczycieli. W myśl tej ustawy każde bezpodstawne zmuszanie osób do wykonywania czynności przez groźbę lub wykorzystanie swego autorytetu urzędowego uznawane

some other legal issues, Brno 2008, https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/history/luprichova_petronela.pdf [dostęp: 30.04.2022].

²⁰ *Národní shromáždění republiky československé v prvním desetiletí*, Praha 1928, s. 592–593.

²¹ *Ibidem*, s. 593–594.

²² *Ibidem*, s. 594.

²³ Zákon ze dne 13 srpna 1921 proti útisku a na ochranu svobody ve shromážděních, č. 309/1921 Sb. z. a n.

było za ucisk i stawało się karalne²⁴. W ustawie znalazły się też przepisy chroniące zgromadzenia, według których za przerywanie zwołań zgodnie z prawem zgromadzeń groziła kara pozbawienia wolności. Ustawa ta była wyrazem dążenia prawodawcy czechosłowackiego do aktywnej ochrony gwarantowanych w konstytucji z 1920 r. praw i swobód obywatelskich, jednak skierowana była głównie przeciw członkom radykalnych stronnictw politycznych, próbujących w drodze prowokacji naruszać legalne demonstracje swoich przeciwników. W pewnych przypadkach za ucisk mógł zostać uznany również strajk²⁵.

Jednym z najistotniejszych dla kształtu prawa karnego Czechosłowacji aktów prawnych była ustawa z 19 marca 1923 r. o ochronie Republiki²⁶. Jej uchwalenie było reakcją na zabójstwo ministra finansów Aloisa Rašina, którego dokonał anarchista z robotniczej rodziny Josef Šoupal (wcześniej członek partii socjaldemokratycznej i komunistycznej), który widział w ministrze uosobienie czechosłowackiego kapitału²⁷. Prawodawca czechosłowacki przy uchwalaniu ustawy miał również na celu szerokie ujęcie przestępstw przeciwko państwu, które przed I wojną światową nie były dostatecznie uregulowane, wyjąwszy przestępstwa przeciw monarsze i jego rodzinie²⁸. Debata parlamentarna towarzysząca jej uchwaleniu była niezwykle burzliwa. Przeciwni jej uchwaleniu byli przede wszystkim posłowie komunistyczni oraz mniejszości narodowych, a więc stronnictw niechętnych ówczesnemu ustrojowi społeczno-politycznemu kraju. Projekt ustawy spotkał się również z krytyką środowisk prawniczych. Często przywoływanym argumentem przeciwko projektowi było istnienie w przejętym przez Republikę ustawodawstwie austriackim wystarczających środków ochrony dla jej instytucji. Pojawiały się również wątpliwości co do zgodności ustawy z konstytucją²⁹. Ustawa stanowiła lub zaostrzała kary za czyny godzące w bezpieczeństwo państwa, pokój wewnętrzny, siły zbrojne oraz funkcjonariuszy publicznych. Wśród wielu zawartych w niej przestępstw można wymienić wyjawianie tajemnic wojskowych i państwowych, obrażenie czci prezydenta Republiki czy wspieranie powrotu dawnej rodziny panującej do Czechosłowacji. W przypadku większości przestępstw wyłączono możliwość nadzwyczajnego złagodzenia kary lub orzeczenia warunkowego zawieszenia jej wykonania. Wprowadzono dla sądów możliwość orzekania zakazu wydawania czasopism, w których dopuszczono by się w druku przestępstw zawartych w ustawie. Otworzyło to drogę dla państwowej cenzury prasy. Pewien postęp widziano w związaniu przestępstw przeciwko Republice wyłącznie z czynami, które faktycznie mogły stanowić dla państwa zagrożenie,

²⁴ E. Vlček, *Dějiny...*, s. 38.

²⁵ L. Vojáček, K. Schelle, V. Knoll, *České právní dějiny*, Plzeň 2010, s. 499.

²⁶ Zákon ze dne 19 března 1923 na ochranu republiky, č. 50/1923 Sb. z. a n.

²⁷ J. Francek, *Zločin a trest v českých dějinách*, Praha 1999, s. 345.

²⁸ V. Knoll, T. Pezl, *Continuity and Discontinuity...*, s. 189.

²⁹ A. Miříčka, *Poznámky k zákonu na ochranu republiky*, „Právník” 1923, r. LXII, s. 163–166.

w przeciwieństwie do dawnego prawa austriackiego, w którym często przewidywano kary za zwykle wyrażanie przekonań politycznych³⁰. Praktyka sądowa rozszerzała jednak represyjność omawianej ustawy, np. uznając, że podżeganie do przestępstw przeciwko Republice może odbywać się również w sposób pośredni i skryty³¹. Wraz z uchwaleniem ustawy o ochronie Republiki dokonano licznych zmian w kodeksach karnych austriackim i węgierskim, z których usunięto artykuły dotyczące przestępstw uregulowanych w ustawie. Po dojściu do władzy nazistów w Niemczech, w obliczu rosnącego zagrożenia dla integralności państwa, w 1933 i 1934 r. dokonano nowelizacji ustawy, w których jeszcze zaostrzono jej rygor³². Wprowadzono m.in. kary za obrazę parlamentu, podwyższono ochronę karną honoru sił zbrojnych³³. Przy okazji omawiania przestępstw przeciw państwu warto też wspomnieć o tych wynikających z ustawy o służbie wojskowej z 1920 r.³⁴ Ustanawiała ona kary zarówno za niestawienie się do corocznego poboru, jak i dla rezerwistów za niestawienie się do obowiązkowych ćwiczeń czy też do służby czynnej w trakcie mobilizacji. Zawarte w niej postanowienia dotyczyły więc zarówno osób cywilnych, jak i wojskowych i w zależności od tego należały do kompetencji takich sądów³⁵.

W dziedzinie prawa prasowego uchwalono ustawę z 30 maja 1924 r. o zmianie właściwości sądów karnych oraz odpowiedzialności za treść czasopisma w sprawach fałszywego oskarżenia, zarzutów oraz obraz na honorze³⁶. Regulowała ona kwestię odpowiedzialności za publikację artykułów hańbiących cudze dobre imię, przewidując karalność jedynie twórcy artykułu oraz redaktora odpowiedzialnego, wyłączając natomiast od odpowiedzialności inne osoby zaangażowane w wydawanie czasopisma³⁷. Ustawa godziła jednak w swobodę wypowiedzi i z tego względu doczekała się pogardliwego miana „ustawy kagańcowej”³⁸. Była krytykowana nie tylko przez partie opozycyjne (mniejszości narodowych i komunistyczną), ale także przez

³⁰ J. Lepšík, *Zákon na ochranu republiky z důvodovou zprávou*, Praha 1923, s. 8.

³¹ Wyrok Sądu Najwyższego z 16 stycznia 1934 r., sygn. zm II 108/32 (Rozhodnutí Nejvyššího Soudu Československé Republiky ve Věcech Trestních, r. XVI, poz. 4902).

³² Zákon ze dne 10 července 1933 kterým se doplňuje zákon na ochranu republiky, č. 124/1933 Sb. z. a n.; zákon ze dne 10 července 1934 kterým se mění a doplňují zákon na ochranu republiky a zákony tiskové, č. 140/1934 Sb. z. a n.

³³ L. Soukup, *Trestní právo* [w:] K. Malý i in., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 1999, s. 338.

³⁴ Branný zákon republiky Československé ze dne 19 břevna 1920, č. 193/1920 Sb. z. a n.

³⁵ A. Milota, *Učebnice obojího práva trestního, platného v Československé republice. Právo hmotné*, Kroměříž 1926, s. 86–87.

³⁶ Zákon ze dne 30 května 1924 o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech krivého obvinění, utrhaní a urážek na cti, č. 124/1924 Sb. z. a n.

³⁷ „Twórcą” był, zgodnie z § 1, kto obraźliwy artykuł napisał, zamówił w takiej formie, w jakiej został opublikowany, zarządził jego opublikowanie (nie będąc redaktorem odpowiedzialnym) lub podał obraźliwe informacje, które znalazły się później w artykule.

³⁸ E. Vlček, *Dějiny...*, s. 43.

środowiska dziennikarskie i specjalistów od prawa karnego³⁹. Tego samego dnia co ustawę kagańcową uchwalono również krótką ustawę regulującą bieg przedawnienia w sprawach karnych, w których oskarżonymi byli członkowie Zgromadzenia Narodowego korzystający z immunitetu⁴⁰.

W następnych latach uchwalono kilka niewielkich ustaw regulujących niektóre instytucje prawa karnego, m.in. ustawę z 3 lipca 1924 r. o łapówkarstwie oraz łamaniu tajemnicy urzędowej⁴¹, którą próbowano zwalczać powszechną w Republice plagę korupcji, oraz ustawę z 15 lipca 1927 r. o ochronie przed nieuczciwą konkurencją⁴². 21 marca 1929 r. uchwalono natomiast ustawę nowelizującą m.in. kodeksy karne⁴³. W akcie tym wprowadzono np. karę ciężkiego więzienia w wysokości przynajmniej 14 dni za drobniejsze kradzieże i oszustwa, jeśli ich wartość przekraczała 1000 koron.

Istotne zmiany wprowadziła ustawa z 11 marca 1931 r. o sądownictwie karnym nad młodzieżą⁴⁴. Zawierała ona zarówno przepisy dotyczące wymiaru kary dla młodzieży (definiowanej jako osoby, które skończyły 14., a nie skończyły 18. roku życia⁴⁵), jak i przepisy karne procesowe w zakresie spraw dotyczących młodzieży. Ustawa stawiała zdecydowanie na resocjalizację, a nie karanie młodych przestępców. Choć najcięższą karą przewidzianą w ustawie była kara „zamknięcia” (*zavřeni*), to istniały oprócz niej różne instytucje o mniej uciążliwym charakterze, takie jak dozór ochronny czy wychowanie ochronne w rodzinie zastępczej⁴⁶. Jej uchwalenie włączyło Czechosłowację do grona państw z nowoczesnym prawem karnym dotyczącym młodocianych. Wraz z nim uchylono kilka przestarzałych przepisów z kodeksu karnego. Wyrazem dążeń humanitarnych w prawodawstwie czechosłowackim była również ustawa z 3 maja 1934 r. o orzekaniu kary śmierci oraz o karach dożywotnich⁴⁷.

³⁹ L. Vojáček, *Urážky, pomlavy a nactiutrhání. Ochrana cti v československém trestním právu*, Praha 2006, s. 90.

⁴⁰ Zákon ze dne 30 května 1924 o účinku žádostí za souhlas sněmoven ku trestnímu stíhání členů Národního shromáždění na běh promlčecí lhůty, č. 126/1924 Sb. z. a n.

⁴¹ Zákon ze dne 3 července 1924 o úplatkářství a proti porušování úředního tajemství, č. 178/1924 Sb. z. a n.

⁴² Zákon ze dne 15 července 1927 o ochraně proti nekalé soutěži, č. 111/1927 Sb. z. a n.

⁴³ Zákon ze dne 21 března 1929 kterým se mění a doplňují trestní zákony a trestní řády, č. 31/1929 Sb. z. a n.

⁴⁴ Zákon ze dne 11 března 1931 o trestním soudnictví nad mládeží, č. 48/1931 Sb. z. a n.

⁴⁵ Ponadto młodzi, którzy ze względu na stopień rozwoju psychicznego nie byli w stanie rozemnić się w bezprawności swego postępowania, nie ponosili za nie odpowiedzialności. Por. V. Knoll, T. Pezl, *Continuity and Discontinuity...*, s. 191.

⁴⁶ O karach i środkach ochronnych przewidzianych w omawianej ustawie: A. Miříčka, *O trestním soudnictví nad mládeží. Zákon ze dne 11. března 1931 č. 48 Sb. z. a n. s důvodovými zprávami, prováděcími nařízenými a souvisícími zákony*, Praha 1932, s. 24–88.

⁴⁷ Zákon ze dne 3 května 1934 o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech, č. 91/1934 Sb. z. a n.

Wprowadzała ona możliwość zamiany kary śmierci na kary długoletniego, w tym dożywotniego, ciężkiego więzienia. W przypadku kary dożywotniego więzienia zwolnienie mogło nastąpić najwcześniej po 20 latach.

Przykładem wysokiego poziomu czecosłowackiej nauki prawa karnego był udział profesora uniwersytetu brneńskiego Jaroslava Kallaba przy tworzeniu międzynarodowej konwencji o zwalczaniu fałszowania pieniędzy⁴⁸. Była to jedna z przełomowych umów dla międzynarodowego prawa karnego, pierwszy raz w kompleksowy sposób regulująca zwalczanie tego typu niebezpiecznych dla gospodarki czynów. Profesor Kallab podchodził jednak krytycznie do niektórych niejasnych sformułowań w niej zawartych (językami autentycznymi umowy był francuski i angielski). Celem usunięcia zauważonych przez niego niedostatków w zakresie procedury wydawania przestępców przygotowano z jego inicjatywy protokół fakultatywny do tej konwencji⁴⁹. Do protokołu fakultatywnego przystąpiła z czasem również Polska.

Obszerną część prawa karnego uregulowano w ustawie z 28 czerwca 1933 r. o ochronie czci⁵⁰. Dokonano w niej unifikacji prawa austriackiego i węgierskiego w kwestii obrazy na honorze czy pomówień. Znalazły się w niej również przepisy dotyczące tego typu przestępstw popełnionych drukiem (ustawa „kagańcowa” z 1924 r. okazała się w praktyce wadliwa i konieczna stała się jej nowelizacja). Zmieniła ona również część przepisów ustawy o ochronie Republiki dotyczących obrazy prezydenta. Wśród deliktów wymienionych w ustawie znalazły się: znieważenie, pomówienie, obraza na honorze oraz oskarżenie o popełnienie przestępstwa⁵¹. Podczas gdy znieważenie (*urážka*) mogło przyjąć formę jakiegokolwiek ośmieszenia pokrzywdzonego, w pomówieniu (*pomluva*) chodziło o wskazanie przez winowajcę konkretnej okoliczności, która mogłaby poniżyć adresata⁵². Deliktów tych można było się dopuścić zarówno w stosunku do osób fizycznych, jak i prawnych, a także wobec organów władzy. Ochronę prawną charakterystyczną dla czci osób fizycznych rozciągnięto np. na zgromadzenia ustawodawcze, siły zbrojne czy czasopisma⁵³. Ustawa dopuszczała wyłączenie odpowiedzialności karnej w przypadku, gdy oskar-

⁴⁸ Úmluva ze dne 20 dubna 1929 o potírání penězokazectví, č. 15/1932 Sb. z. a n. (Konwencja międzynarodowa o zwalczaniu fałszowania pieniędzy, podpisana w Genewie dnia 20 kwietnia 1929 r. wraz z protokołem oraz protokół fakultatywny, podpisany tegoż dnia w Genewie, Dz.U. z 1934 r., Nr 102, poz. 919).

⁴⁹ D. Císařová, J. Fenyk, *Meziválečné trestní právo a věda trestního práva v Československu* [w:] K. Malý, L. Soukup (red.), *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1938) a jejich místo ve střední Evropě*, t. 2, Praha 2010, s. 831–832.

⁵⁰ Zákon ze dne 28 června 1933 o ochraně cti, č. 108/1933 Sb. z. a n.

⁵¹ A. Miříčka, *K zákonu č. 108/1933 o ochraně cti*, „Právník” 1934, r. LXXIII, s. 409–410.

⁵² Wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 1937 r., sygn. zm I 931/36 (Rozhodnutí Nejvyššího Soudu Československé Republiky ve Věcech Trestních, r. XIX, poz. 5840).

⁵³ J. Kallab, *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské (část obecná a zvláštní)*, Praha 1935, s. 214–215.

zenia okazały się prawdziwe lub były wynikiem uzasadnionej pomyłki. Wyjątek stanowiła obraza na honorze, w przypadku której nie było okoliczności wyłączających odpowiedzialność, jako że przepis ją regulujący (§3) zakładał działanie w złej wierze⁵⁴.

Oprócz prawa karnego obowiązującego ogół obywateli w okresie dwudziestolecia międzywojennego rozwijało się również prawo karne wojskowe. Recypowany z byłej monarchii wojskowy kodeks karny z 15 stycznia 1855 r.⁵⁵, podobnie jak kodeks karny cywilny, był krytykowany za przestarzałość i niedostosowanie do współczesnego systemu prawa. W 1924 r. powstała komisja złożona z wysokich oficerów wojskowego wymiaru sprawiedliwości, która miała przygotować projekt reformy w omawianej gałęzi prawa. Przeprowadzenie generalnej reformy do końca Republiki, podobnie jak w przypadku cywilnego prawa karnego (o czym niżej), nie powiodło się⁵⁶. Czechosłowackie Ministerstwo Obrony Narodowej wydało jednak szereg instrukcji dla wojskowej służby sprawiedliwości, które co prawda nie zmieniały (bo nie mogły zmieniać) ogólnych postanowień przestarzałego kodeksu, ale dokonywały ich wykładni w nieco bardziej nowoczesnym duchu. Na uwagę zasługuje instrukcja Sm-42 o wykonywaniu kary śmierci z 1937 r. Choć zawiera ona szereg detali dotyczących technicznych aspektów dokonywania tej najstraszniejszej kary, rzecz charakterystyczna dla postaustriackiego biurokratycznego podejścia do prawa, to można w niej dostrzec próby wprowadzenia elementów humanitarnych. Przykładem mogą być przepisy dotyczące wykonywania kary śmierci (w przypadku wojskowych mogła być również wykonywana przez rozstrzelanie) na więcej niż jednej osobie, które opisywały dokładnie, jakie kroki należy podjąć, aby w miarę możliwości następnym skazaniec nie był świadkiem poprzedniej egzekucji⁵⁷.

Przepisy karne z pogranicza prawa karnego wojskowego i cywilnego zawierała ustawa z 13 maja 1936 r. o obronie państwa⁵⁸. Wyznaczono w niej kary m.in. za nieupoważnione wkraczanie na teren wojskowy, zakłócanie wykonywania obowiązków przez funkcjonariuszy obrony państwa, naruszanie zobowiązań materialnych wynikających z tej ustawy oraz niedozwolone najmowanie wojska. Ustawa została uchwalona w atmosferze rosnącego zagrożenia międzynarodowego i konieczności narodowej mobilizacji w celu odparcia granic przed potencjalnym atakiem hitlerowskim.

⁵⁴ L. Simonová, *Změny...*, s. 32.

⁵⁵ Kaiserliches Patent vom 15 Jänner 1855, womit ein neues Militär-Strafgesetzbuch über Verbrechen und Vergehen kundgemacht und vom 1 Juli 1855 angefangen in Wirksamkeit gesetzt wird, RGB 19/1855, s. 65.

⁵⁶ H. Matulová, *Vojenské trestní právo* [w:] K. Malý, L. Soukup (red.), *Československé právo a právní věda...*, t. 2, s. 845–848.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 858–859.

⁵⁸ Zákon ze dne 13 května 1936 o obraně státu, č. 131/1936 Sb. z. a n.

3. Projekty reform prawa karnego

Potrzeba unifikacji i kodyfikacji prawa wydawała się oczywista dla wszystkich ugrupowań politycznych przedwojennej Czechosłowacji. W celu opracowywania odpowiednich projektów ustaw utworzono 30 lipca 1919 r. Ministerstwo dla Zjednoczenia Prawa i Organizacji Administracji. Przy Ministerstwie Sprawiedliwości utworzono natomiast w 1920 r. komisję złożoną z czołowych autorytetów w dziedzinie prawa karnego pod przewodnictwem prof. dr. Augusta Miříčka. Był on ojcem nowoczesnej czeskiej kryminologii, założycielem Instytutu Kryminologicznego na Uniwersytecie Karola oraz stałym współpracownikiem najbardziej prestiżowego czechosłowackiego czasopisma prawniczego „Právnik”⁵⁹. Komisji od początku jej funkcjonowania zależało na opracowaniu jednolitego kodeksu karnego. Już w 1921 r. przygotowała ona projekt części ogólnej kodeksu karnego, zaś w 1926 r. Ministerstwo Sprawiedliwości wydało opracowany przez nią projekt ustawy karnej o zbrodniach i występkach oraz ustawy o wykroczeniach⁶⁰.

Projekt stworzony był w duchu syntezy klasycznej doktryny prawa karnego z pewnymi elementami szkoły pozytywistycznej. Przykładem fuzji tych dwóch szkół była sama definicja czynu zabronionego. Oparta była ona w zasadzie na legalizmie szkoły klasycznej (*nullum crimen sine lege*) i nie wspominała nic o społecznej szkodliwości czynu. Przepęstwa były jednak podzielone na dwie kategorie, tj. na zbrodnie i występkę, zaś przynależność danego czynu zabronionego do którejś z nich zależała nie od wysokości kary, lecz od pobudek działania sprawcy (a więc przestępstwo dokonane z „niskich” pobudek, np. celem uchronienia się od kary za inne przestępstwo, było uznawane za zbrodnię). Tego typu kategoryzacja była ukłonem w stronę włoskiego pozytywizmu⁶¹.

Autorom projektu przyświecała idea walki z przestępczością, w mniejszym stopniu resocjalizacja sprawców. Tym niemniej wiele przepisów niedoszłego kodeksu było postępowych, niemal rewolucyjnych. W szczególności na uwagę zasługuje całkowite odrzucenie kary śmierci, co w owym czasie było w Europie niemal niespotykane. Warto wspomnieć, że kara śmierci w okresie Pierwszej Republiki była obiektem żywej debaty publicznej. W ankiecie z 1923 r. większość profesjonalnych prawników, a także innych przedstawicieli czechosłowackiego świata nauki i kultury opowiedziało się przeciwko niej⁶².

Projekt dekryminalizował też w wielu przypadkach (w tym ze względów ekonomicznych) aborcję, a co do zasady dekryminalizował stosunki homoseksualne,

⁵⁹ P. Skřejpková (red.), *Antologie československé právní vědy...*, s. 376–377.

⁶⁰ A. Milota, *Reforma trestního zákona...*, s. 9–10.

⁶¹ D. Císařová, J. Fenyk, *Meziválečné trestní právo...*, s. 824–825.

⁶² O. Horák, *Trestní právo meziválečného Československa* [w:] P. Salák, J. Tauchen (red.), *Československé trestní právo...*, s. 84.

wyjąwszy stosunki z osobami poniżej 18. roku życia, oraz prowadzone w ramach pracy seksualnej (podobny przepis pojawi się 6 lat później w polskim kodeksie Makarewicza). O projekcie wypowiadał się pozytywnie w swoim wykładzie przedstawionym w Pradze w 1927 r. frankfurcki profesor Berthold Freudenthal, zalecając w swoim raporcie do czechosłowackiego Ministerstwa Sprawiedliwości jak najszybsze uchwalenie go⁶³. Nigdy to się jednak nie stało, zaś projekt, zwany profesorskim, pozostał jedynie na papierze, tak jak wiele mu podobnych w ówczesnej Europie.

Drugi projekt, zwany urzędniczym, ukazał się w kwietniu 1937 r. Opierał się w znacznej mierze na projekcie z 1926 r., a jego celem było zjednoczenie dotychczasowego czechosłowackiego prawa karnego. Miały do niego wejść postanowienia różnych dotychczasowych pomniejszych ustaw i reform karnych. W zadaniu unifikacji prawa czeskiego i słowackiego przyświecała mu zasada równego czerpania z obu źródeł i zachowania balansu pomiędzy normami z obu części państwa. Projekt nie zakładał wydania osobnej ustawy o wykroczeniach, przepisy o nich miały się znaleźć w samym kodeksie karnym⁶⁴. Podobnie jak projekt „profesorski”, również ten nie doczekał się uchwalenia przez Zgromadzenie Narodowe, które w tym czasie o wiele większą uwagę poświęcało już próbom odparcia zagrożenia ze strony hitlerowskich Niemiec.

Zakończenie

Pierwsza Republika Czechosłowacka była państwem przykładającym bardzo dużą wagę do demokratyczności procesu legislacyjnego. Była też państwem o zróżnicowanej i skomplikowanej scenie politycznej. Być może był to jeden z powodów tego, że tak trudno było prawodawcy czechosłowackiemu zdobyć się na ambitne reformy w dziedzinie prawa karnego. Dla większości stronnictw politycznych materia ta stanowiła zresztą kwestię drugorzędną, wyjąwszy może socjaldemokratów, konsekwentnie żądających zniesienia kary śmierci⁶⁵. Dla Zgromadzenia Narodowego priorytetem były jednak reformy z dziedziny prawa gospodarczego i finansowego, w latach 30. oczy polityków czeskich skierowane były zaś na widmo rosnącej potęgi hitlerowskich Niemiec. W warunkach ostrej walki parlamentarnej o ustrój gospodarczy państwa trudno było przebić się postulatowi postępowej kodyfikacji prawa karnego. W Republice prezydent nie miał kompetencji, by, tak jak w 1932 r. w Polsce, jednym rozporządzeniem ustanowić nowy kodeks. Czechosłowacja, paradoksalnie, może właśnie z uwagi na wierność postępowym zasadom legislacji nie była w stanie unowocześnić innych, istotnych gałęzi ustroju.

⁶³ T. Jablonický, *Dějiny...*, s. 161–162.

⁶⁴ *Nová osnova čsl. trestního zákona*, „Právník” 1937, r. LXXVI, s. 257–258.

⁶⁵ *Národní shromáždění...*, s. 1158.

Prawo karne pozostało przez cały okres międzywojenny przestarzałe. Choć uchwalono kilka ustaw regulujących obszerne gałęzie prawa karnego, przede wszystkim ustawę o ochronie Republiki z 1923 r., o sądownictwie nad młodzieżą z 1931 r. czy o ochronie czci z 1933 r., to zasadnicza część prawa karnego opierała się jednak na kodeksach XIX-wiecznych. Nowe regulacje nierzadko zresztą jeszcze zaostrzały ustanowiony w nich reżim.

Projekty nowych kodeksów, choć stojące na wysokim poziomie, nie zyskały nigdy sankcji ustawowej, a dyskusja o konieczności reform toczyła się w dużej mierze jedynie na polu akademickim.

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne

- Branný zákon republiky Československé ze dne 19 břevna 1920, č. 193/1920 Sb. z. a n.
Gesetz vom 20 Juli 1912, womit das Strafgesetz vom 27 Mai 1852, R. G. Bl. Nr. 117, abgeändert wird, RGB 141/1912.
- Gesetz vom 27 Mai 1885, betreffend Anordnungen gegen den gemeingefährlichen Gebrauch von Sprengstoffen und die gemeingefährliche Gebarung mit denselben, RGB 134/1885.
- Kaiserliches Patent vom 15 Jänner 1855, womit ein neues Militär-Strafgesetzbuch über Verbrechen und Vergehen kundgemacht und vom 1 Juli 1855 angefangen in Wirksamkeit gesetzt wird, RGB 19/1855.
- Kaiserliches Patent vom 27 Mai 1852, wodurch eine neue, durch die späteren Gesetze ergänzte, Ausgabe des Strafgesetzbuches über Verbrechen und schwere Polizei-Uebertretungen vom 3. September 1803, mit Aufnahme mehrerer neuer Bestimmungen, als alleiniges Strafgesetz über Verbrechen, Vergehen und Uebertretungen für den ganzen Umfang des Reiches, mit Ausnahme der Militärgränze, kundgemacht, und vom 1. September 1852 angefangen in Wirksamkeit gesetzt wird, RGB 117/1852.
- Preßgesetz vom 17 December 1862, wirksam für die Königreiche Böhmen, Galizien und Lodomerien mit den Herzogthümern Auschwitz und Zator und dem Großherzogthume Krakau, das lombardisch-venetianische Königreich und das Königreich Dalmatien, das Erzherzogthum Oesterreich unter und ob der Enns, die Herzogthümer Schlesien, Steiermark, Kärnthen, Krain, Salzburg und Bukowina, die Markgrafschaft Mähren, die gefürstete Grafschaft Tirol, das Land Vorarlberg, die gefürstete Grafschaft Görz und Gradiska, die Markgrafschaft Istrien und die Stadt Triest mit ihrem Gebiete, RGB 6/1863.
- Trestný zákonník o zločinoch a prečinoch zák. čl. V/1878.
- Úmluva ze dne 20 dubna 1929 o potírání penězokazectví, č. 15/1932 Sb. z. a n. (Konwencja międzynarodowa o zwalczaniu fałszowania pieniędzy, podpisana w Genewie dnia 20 kwietnia 1929 r. wraz z protokołem oraz protokół fakultatywny, podpisany tegoż dnia w Genewie, Dz.U. z 1934 r., Nr 102, poz. 919).
- Wyrok Sądu Najwyższego Republiki Czechosłowackiej z 16 stycznia 1934 r., sygn. zm II 108/32 (Rozhodnutí Nejvyššího Soudu Československé Republiky ve Věcech Trestních, r. XVI, poz. 4902).

- Wyrok Sądu Najwyższego Republiki Czechosłowackiej z 9 marca 1937 r., sygn. zm I 931/36 (Rozhodnutí Nejvyššího Soudu Československé Republiky ve Věcech Trestních, r. XIX, poz. 5840).
- Zákon ze dne 28 října 1918 o zřízení samostatného státu československého, č. 11/1918 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 13 srpna 1921 proti útisku a na ochranu svobody ve shromážděních, č. 309/1921 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 19 března 1923 na ochranu republiky, č. 50/1923 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 30 května 1924 o účinku žádostí za souhlas sněmoven ku trestnímu stíhání členů Národního shromáždění na běh promlčecí lhůty, č. 126/1924 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 30 května 1924 o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech krivého obvinění, utržení a urážek na cti, č. 124/1924 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 3 července 1924 o úplatkářství a proti porušování úředního tajemství, č. 178/1924 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 15 července 1927 o ochraně proti nekalé soutěži, č. 111/1927 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 21 března 1929 kterým se mění a doplňují trestní zákony a trestní řády, č. 31/1929 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 11 března 1931 o trestním soudnictví nad mládeží, č. 48/1931 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 10 července 1933 kterým se doplňuje zákon na ochranu republiky, č. 124/1933 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 28 června 1933 o ochraně cti, č. 108/1933 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 3 května 1934 o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech, č. 91/1934 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 10 července 1934 kterým se mění a doplňují zákon na ochranu republiky a zákony tiskové, č. 140/1934 Sb. z. a n.
- Zákon ze dne 13 května 1936 o obraně státu, č. 131/1936 Sb. z. a n.

Literatura

- Byszowiec M., Knoll V., *Model of the Public Prosecution Office in the Czechoslovak republic between 1918 and 1938* [w:] M. Materniak-Pawłowska (red.), *The Model of the Public Prosecutor's Office in Poland in the Interwar Period Against the Backdrop of the Solutions Adopted in Selected European Countries*, Poznań 2023.
- Císařová D., Fenyk J., *Meziválečné trestní právo a věda trestního práva v Československu* [w:] K. Malý, L. Soukup (red.), *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1938) a jejich místo ve střední Evropě*, t. 2, Praha 2010.
- Dziadzio A., *Powszechna historia prawa*, Warszawa 2012.
- Francek J., *Zločin a trest v českých dějinách*, Praha 1999.
- Grzybowski K., *Historia państwa i prawa Polski*, t. IV, Warszawa 1982.
- Horák O., *Trestní právo meziválečného Československa* [w:] P. Salák, J. Tauchen (red.), *Československé trestní právo v proměnách věků (sborník příspěvků)*, Brno 2009.
- Jablouňský T., *Dějiny trestního práva v českých zemích v letech 1848 až 1989*, Praha 2016.

- Kallab J., *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské (část obecná a zvláštní)*, Praha 1935.
- Knoll V., Kotroušová D., Schwartzová A., Byszowiec M., *Service in a Foreign Army and Related Factual Basis of Criminal Offences in the Interwar Czechoslovak Criminal Law*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 2023, r. LXX, nr 3, s. 87–97.
- Knoll V., Pezl T., *Continuity and Discontinuity of Czechoslovak Interwar Law. Basic Introduction of the Topic with an Example of Criminal Law*, „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa” 2022, t. 15, nr 2, s. 179–201.
- Lepšík J., *Zákon na ochranu republiky z důvodovou zprávou*, Praha 1923.
- Luprichová P., *Historické a právní aspekty osobitných právnych predpisov o trestnom konaní proti mladistvým páchatelom trestných činov*, [w:] *Europeanization of the national law, the Lisbon treaty and some other legal issues*, Brno 2008, https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/history/luprichova_petronela.pdf.
- Matulová H., *Vojenské trestní právo* [w:] K. Malý, L. Soukup (red.), *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1938) a jejich místo ve střední Evropě*, t. 2, Praha 2010.
- Milota A., *Reforma trestního zákona v Československu* [w:] P. Skřejpková (red.), *Antologie československé právní vědy v letech 1918–1939*, Praha 2009.
- Milota A., *Učebnice obojího práva trestního, platného v Československé republice. Právo hmotné*, Kroměříž 1926.
- Mirička A., *K zákonu č. 108/1933 o ochraně cti*, „Právník” 1934, r. LXXIII, s. 406–416.
- Mirička A., *O trestním soudnictví nad mládeží. Zákon ze dne 11. března 1931 č. 48 Sb. z. a n. s důvodovými zprávami, prováděcími nařízeními a souvisejícími zákony*, Praha 1932.
- Mirička A., *Poznámky k zákonu na ochranu republiky*, „Právník” 1923, r. LXII, s. 161–169.
- Mirička A., *Trestní právo hmotné. Část všeobecná*, Praha 1920.
- Národní shromáždění republiky československé v prvním desetiletí*, Praha 1928.
- Nová osnova čl. trestního zákona*, „Právník” 1937, r. LXXVI, s. 257–258.
- Schelle K. (red.), *Velké dějiny země Koruny české. Tematická řada. Právo*, Praha 2017.
- Simonová L., *Změny v trestním právu v první československé republice*, Brno 2012, https://is.muni.cz/th/348015/pravf_b/BP__Simonova_Lenka_TP_2012_uohmuegh.pdf.
- Skřejpková P. (red.), *Antologie československé právní vědy v letech 1918–1939*, Praha 2009.
- Soukup L., *Trestní právo* [w:] K. Malý i in., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 1999.
- Vlček E., *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*, Brno 2007.
- Vojáček L., *Uherské trestní právo* [w:] P. Salák, J. Tauchen (red.), *Československé trestní právo v proměnách věků (sborník příspěvků)*, Brno 2009.
- Vojáček L., *Urážky, pomluvy a nactiutrhaní. Ochrana cti v československém trestním právu*, Praha 2006.
- Vojáček L., Schelle K., Knoll V., *České právní dějiny*, Plzeň 2010.

THE SUBSTANTIVE CRIMINAL LAW
OF THE FIRST CZECHOSLOVAK REPUBLIC

Abstract

The criminal law of the First Czechoslovak Republic was based on the Austrian criminal code of 1852, which was in force in the lands of Bohemia and Moravia, as well as on the Hungarian criminal code of 1878, which was in force in Slovakia and Carpathian Ruthenia. The regulations set by those codes were considered outdated by many scholars in the newly independent Czechoslovakia. Therefore, several significant laws were passed in order to reform the country's criminal law, including the Act for the Defense of the Republic of 1923, the Act on the Judiciary over Youth of 1931, and the Act for the Protection of Honor of 1933. Even though these acts modernized some parts of the criminal law, the two 19th-century codes still constituted its foundations. Two drafts of a new criminal code were prepared; however, they were never passed. More significant reforms of the criminal law were impossible not only due to a lack of political interest but also because of concerns regarding the costs and the presence of judiciary conservatism in Czechoslovakia.

Keywords: criminal law, First Czechoslovak Republic, Czech law